

TARINOITA KULTA-AJALTA

Romania, 2010

Ohjaaja: Cristian Mungiu & Co

Hanno Höfer
Cristian Mungiu
Constantin Popescu
Ioana Uricaru
Razvan Marculescu

Käsikirjoittaja: Cristian Mungiu & Co

Näyttelijät: Diana Cavallioti - Crina

Racu Iacoban - Bughi
Vlad Ivanov - Grigore
Tania Popa - Camelia
Liliana Mocanu - Marusia
Alexandru Potocean - sihteeri
Teodor Corban - pormestari
Emanuel Parvu - juhlatarkastaja
Calin Chirila - juhla-aktivisti
Romeo Tudor - paimen

Levittäjä: Cinema Mondo

Alkuperäinen nimi: *Amintiri din epoca de aur*

Kesto: 130 min.

Ikäraja: 3 K

Genre: Episodielokuva

Oppimateriaalin tehtävät on suunniteltu lukiolaisille ja ammatillisille oppilaitoksille.

Oppimateriaalin teemoja: Romanian lähihistoria, Ceausescun aika, demokratia, sananvapaus.

SYNOPSIS

Cristian Mungiu jatkaa Romanian lähihistorian kipupisteiden tutkiskelua – tällä kertaa hykerryttävän humoristisissa merkeissä. Cannesin Un Certain Regard -sarjassa ensiesityksensä saanut *Tarinoita kulta-ajalta* (Amintiri din epoca de aur) koostuu episodeista, joista kukin käsittelee yhden tunnetun urbaanilegendan Nicolae Ceaușescun, tuon ”Karpaattien neron”, ”Ajatusten Tonavan” ja ”Metsästäjien metsästäjän” valtakaudelta 1966–1989: kommunistipuolueen visiitin valmistelu aiheuttaa hämminkiä pikkukylässä, Ceaușescun valokuvan retusointi menee poskelleen, sian teurastaminen kerrostaloasunnossa ei ota sujuakseen, naisen lumoissa oleva kanakuski (4 kuukauden Vlad Ivanov, R&A-vieras 2007) alkaa napsia kuormasta, tyttö ja poika kiertävät ovelta ovelle keräten vesi- ja ilmanäytteitä, nuori puoluetyöntekijä äityy liian innokkaaksi.

Aikana jolloin tietävästi jopa joka kolmas romanialainen oli Securitaten ilmiantaja, tarvittiin arkitodellisuudesta selviytymisessä nokkeluutta ja venyvää huumorintajua. Kitkerän ironian sävyttämät kertomukset venyttävät todellisuutta absurdeihin mittasuhteisiin hukkaamatta hetkeksikään realistisuuttaan.

Mungiu on käsikirjoittanut kaikki tarinat yksin mutta jakaa ohjausvastuun nousevien nimien Hanno Höferin, Razvan Marculescun, Constantin Popescun ja Ioana Uricarun kanssa. Yksittäisten episodien ohjaajia ei ole paljastettu. Elokuva esitettiin Cannesissa eri näytöksissä vaihtelevina, aina yhden tai kahden episodin verran vajaina versioina; kommunistiajan romanialainen yleisö kun ei ikinä varmuudella tiennyt mitä tuleman piti astuessaan elokuvateatteriin.

(Lähde: Suomen Filmikamarin pressisivut)

VINKKEJÄ ELOKUVAN KÄSITTELYYN

Ennen elokuvan katsomista

1. Pohtikaa, mitä elokuvan tekijät haluavat kertoa elokuvan nimellä ”Tarinoita kulta-ajalta”. Tutustukaa Ceaușescun hallinnon aikaan.

Nicolae Ceausescu (26. tammikuuta 1918 – 25. joulukuuta 1989) oli Romanian presidentti vuodesta 1965 vuoden 1989 joulukuun vallankumoukseen saakka.

Yksi hänen päähänpintymistään oli maan ulkomaisen velan takaisinmaksu, missä onnistuttiinkin kansan kärsiessä elintarvike- ja energiapulasta. Samaan aikaan Ceausescu toteutti valtaisia projektejaan purkaen muun muassa Bukarestin vanhimman osan monumentaaliarkkitehtuurinsa tieltä ja tuhoten tuhansia kyliä maaseudun ”systematisointiohjelmallaan”.

Nepotismi ja henkilöpalvonta olivat huipussaan, kun kaikki kommunistipuolueen avainpaikat kuuluivat joko diktaattorille itselleen tai hänen perheenjäsenilleen. Ceausescun taitava, mutta osittain kaksinaamainen ulkopolitiikka paljastui kuitenkin lopulta länsimaille ja Romania joutui 1980-luvun loppupuolella kansainvälisesti eristetyksi ihmisoikeustilanteensa vuoksi.

Ceausescu kovensi 1970-luvun puolivälistä lähtien diktaattorin otteitaan. Ceausescun hallinnon viimeiset 15 vuotta olivat pahimmat Romanian historiassa, mutta tästä huolimatta maan hallinnon propagandassa tästä ajanjaksosta puhuttiin ”kultaisena aikana”.

Lisätietoa/Lähde:

Ulkoasianministeriön maatiedosto:
<http://formin.finland.fi/Public/default.aspx?nod=40806&culture=fi-FI&contentlan=1&displayall=1>

Wikipedia:
<http://fi.wikipedia.org/wiki/Ceausescu>

Ceausescu.org: <http://www.ceausescu.org/>

Romania.org:
<http://www.romania.org/romania/history4.html>

Lisäksi tietoa Romaniasta ja sen historiasta saa lukuisista matkaoppaista.

2. Elokuvan rakenne poikkeaa tavallisesta. Se on episodielokuva, joka koostuu kuudesta eri episodista. Eri näytöksissä näistä eri ohjaajien tekemistä osioista näytetään neljä sattumanvaraisessa järjestyksessä. Mitä elokuvan tekijät ovat halunneet ilmaista tällä?

Elokuvan tuottajan mukaan kommunismin aikoihin ihmiset eivät koskaan tienneet mitä tulisivat saamaan. Elokuvan tekijät hyödynsivät tätä seikkaa elokuvassaan: eri näytöksissä näytetään eri episodeja. Näin ollen katsojakaan ei voi tietää mitä tulee näkemään, saatikka minkä version joku toinen elokuvankatsoja on nähnyt.

Tutustukaa elokuva taustoihin esimerkiksi osoitteessa:

<http://www.talesfromthegoldenage.com>

Elokuvan katselun jälkeen

1. ROMANIAN HISTORIA

- Tutustukaa Romanian lähihistoriaan. Millaisen kuvan elokuva antaa presidentti Ceausescun, *Ajatusten Tonavan ja Karpaattien neron*, ajasta ja kenen näkökulmasta? Mikä sai tavalliset ihmiset käyttäytymään niin kuin elokuvan kuvaamissa urbaanilegendoissa kerrotaan?
- Miten Romanian kohtalo erosi muista Varsovan liiton maista?

Varsovan liitto, viralliselta nimeltään **Sopimus ystävydestä, yhteistyöstä ja keskinäisestä avunannosta** (myös **Varsovan sopimus**), oli sotilasliitto, jonka itäblokin maat solmivat NATO:n vastapainoksi ja nimellisesti uudelleen aseistautuneen Saksan liittotasavallan muodostaman uhan torjumiseksi 14.

toukokuuta 1955 Varsovassa. Perustaminen ajoitettiin kyseiseen ajankohtaan Saksan liittotasavallan liittyttyä edellisenä päivänä NATO:on.

Liittosopimuksen allekirjoittivat Albania, Bulgaria, DDR, Neuvostoliitto, Puola, Romania, Tšekkoslovakia ja Unkari. Jugoslaviaa lukuun ottamatta siis kaikki Euroopan sosialistiset maat liittyivät sopimukseen. Albania erosi liitosta myöhemmin.

(Lähde: Wikipedia,
http://fi.wikipedia.org/wiki/Varsovan_liittoa)

Romania alkoi toteuttaa Neuvostoliitosta erillistä ulkopoliittikkaa Ceausescun astuttua valtaan. Se tuomitsi Tšekkoslovakian miehityksen (1968), olemalla ainoa Varsovan liiton maa, joka ei osallistunut miehitykseen. Romania solmi myös diplomaattisuhteet Israeliin, arabimaihin ja Saksan liittotasavaltaan. Ceausescu oli muun muassa neuvostovastaisuutensa vuoksi alussa erittäin suosittu sekä koti- että ulkomaissa, ja länsimaissa viivyteltiin hänen hallintonsa tuomitsemista sen muuttuessa 1970-luvun alusta lähtien totalitaristiseksi.

Toisin kuin Neuvostoliitossa, Romaniassa ei syntynyt suurta, etuoikeutettua puolue-eliittiä. Ceausescun suvun ulkopuolisia puoluevirkailijoita kierrätettiin tehtävästä ja paikasta toiseen, jotta valtaklikkejä ei syntyisi. Tämä ehkäisi Gorbatšov-tyyppisen uudistuspolitiikan syntymisen. Toisin kuin Puolassa, Ceausescun hallinto reagoi lakkoihin pelkästään kiristämällä valvontaa. Niitä, jotka yrittivät varoittaa tällaisesta politiikasta, kohdeltiin rikollisina. Romania oli viimeisiä kaatuneita Euroopan kommunistihallintoja ja sen kaatuminen oli siihen saakka väkivaltaisin.

- Miten Ceausescun hallinnon aika päättyi?

Romanian vallankumouksena tunnetut protestit ja mellakat alkoivat Timișoarassa 17. joulukuuta. Sotilaat avasivat tulen protestoijia kohtaan ja surmasivat noin 100 ihmistä. Iranin vierailunsa keskeyttänyt Ceausescu piti TV-puheen 20. joulukuuta,

jossa hän tuomitsi Timișoaran tapahtumat ja sanoi niitä ulkovaltojen tiedustelupalveluiden järjestämiksi. Timișoaran kansannousu levisi Sibiuun, Bukarestiin ja muualle. Lopulta Ceaușescu joutui pakenemaan helikopterilla väkijoukon vallatessa hallintorakennusta. Hän päätyi Târgovișteeseen, jossa hänet tuomittiin vaimoineen sota-oikeudessa kuolemaan rikoksista valtiota vastaan, kansanmurhasta ja kansallisen talouden vaarantamisesta ja teloitettiin.

Vallankumouksen taustat ovat monin osin edelleen hämärän peitossa.

Lisätietoa ja linkkejä aiheen käsittelyyn:

YLE Elävä arkisto – Ceausescu syöstään pois vallasta:

<http://www.yle.fi/elavaarkisto/?s=s&q=2&aq=9&t=324&a=2545>

YLE Elävä arkisto – Ceausescu teloitetaan:

<http://www.yle.fi/elavaarkisto/?s=s&q=2&aq=9&t=324&a=2598>

- d) Miten mielestäsi huumori sopii Romanian tapahtumien käsittelyyn?
- e) 2000-luvulla romanialainen elokuva on saavuttanut kansainvälistä menestystä. Oletko nähnyt muita romanialaisia elokuvia?

Kuuluisimpia romanialaisia nykyelokuvia, jotka käsittelevät Ceausescun aikaa ovat:

Neljä kuukautta, kolme viikkoa ja kaksi päivää (2006/2007), Cannesin elokuvafestivaalien kultaisen palmun voittaja 2007.
Ohjaaja/käsikirjoittaja/tuottaja: Christian Mungiu

Bukarestista itään (2006), Cannesin elokuvafestivaalien kultaisen kameran voittaja
Ohjaus/käsikirjoitus: Corneliu Porumboiu,
Tuottajat: Corneliu Porumboiu ja Daniel Burlac

- f) Miten Romania on toipunut Ceausescun ajasta?

Kevään 1990 parlamenttivaalit päättyivät Kansallisen pelastuksen rintaman murskavoittoon Romanian unkarilaisten demokraattisen liiton (UDMR) tullessa toiseksi ennen niin sanottuja historiallisia puolueita kristillisdemokraatteja ja liberaaleja. Presidentiksi valittiin Kansallisen pelastuksen rintaman ehdokas Ion Iliescu. Vaalien jälkeinen hallituksen vastainen opiskelijaprotesti Bukarestin yliopistonaukiolla kesäkuussa 1990 päättyi 21 opiskelijan kuolemaan 10 000 kaivostyöläisen joukon murskatessa väkivalloin opiskelijoiden rauhanomaisen mielenosoituksen. Kolmas "mineriadi", kaivosmiesten mellakka, syyskuussa 1991 johti kolmeen kuolonuhriin ja pääministeri Petre Romanin eroon. Uusi demokraattinen perustuslaki hyväksyttiin joulukuussa 1991.

Vuosikymmenen lopulla Romanian talous supistui kolme vuotta peräkkäin ja ankara talouskriisi tuntui tavallisen kansankin elämässä. Vuonna 2004 Romania vei EU:n jäsenyysneuvottelunsa päätökseen.

Romania liittyi NATOon vuonna 2004 ja Euroopan Unioniin 1. tammikuuta 2007.

Lisätietoa/lähde:

Ulkoasianministeriön maatiedosto:

<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=40806&contentlan=1&culture=fi-FI>

Wikipedia:

<http://fi.wikipedia.org/wiki/Romania#Historia>

2. DEMOKRATIA

- a) Demokratiasta on olemassa monenlaisia käytännön sovelluksia. Pohtikaa erilaisia hallintomuotoja. Keskittykää erityisesti siihen, mitä on demokratia ja missä menee diktatuurin ja demokratian raja.

Demokratia tarkoittaa laajasti kansanvaltaa. Se ei ole yksiselitteinen käsite ja siitä on esitetty eri aikoina erilaisia tulkintoja. Tästä

johtuu, että demokratia on ollut jatkuvan muutoksen ja kehityksen alaisena kautta historian. Lisäksi tuskin missään on täydellistä demokratiaa, vaan se on tavoite, johon kehittyneidenkin valtioiden tulee pyrkiä koko ajan parantamalla käytäntöjään. Demokraattisten valtioiden lukumäärä maailmassa on lisääntynyt, mutta demokratioiden laatu vaihtelee suuresti.

Tavallisena demokratian ominaispiirteenä pidetään toimeenpantuja kilpailullisia vaaleja. Jotta kilpailulliset vaalit voisivat toteutua kunnolla, on tavallisesti katsottu olevan tarvetta ilmaisun- ja lehdistönvapaudelle sekä jonkinasteiselle oikeusturvalle.

Kansalais- ja poliittiset oikeudet luovat pohjan demokratialle. Niitä koskevan kansainvälisen sopimuksen mukaan kaikilla ihmisillä on oikeus mielipiteeseen, uskontoon, sananvapauteen ja yhdistymisvapauteen sekä yhdenvertaiseen kohteluun tuomioistuimessa. Ketään ei saa orjuuttaa, kiduttaa eikä pidättää mielivaltaisesti. Lisäksi kaikilla ihmisillä on oikeus omistaa omaisuutta, osallistua yleisten asioiden hoitoon, äänestää ja tulla vaaleilla valituksi.

Demokraattisessa järjestelmässä ihmisillä ja yhteisöillä on mahdollisuus osallistua ja saada äänensä kuuluviin heitä itseään koskevassa virallisessa päätöksenteossa ilman vainon tai syrjinnän pelkoa.

Demokratian tunnusmerkkejä ovat mm. vapaa ja monipuolinen lehdistö, riippumaton oikeuslaitos, vapaat vaalit ja monipuoluejärjestelmä sekä läpinäkyvä päätöksenteko. Pohjoismaissa demokratiaan katsotaan kuuluvaksi myös taloudelliset ja sosiaaliset oikeudet ja palvelut, kuten yleinen opetus ja terveydenhuolto. Demokratian tasoa mitataan sillä, miten hyvin yhteiskunta palvelee kansalaisiaan ja miten mahdollisimman monelle kyetään turvaamaan ihmisarvoista työtä ja kohtuullinen toimeentulo.

Lisätietoa/lähde:

Suomalainen tietosanakirja 1. 1988.
Espoo: Weilin+Göös.

Wikipedia – demokratia:
<http://fi.wikipedia.org/wiki/Demokratia>

Global.finland - Demokratia ja ihmisoikeudet ovat kehityksen edellytyksiä:
<http://global.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=15808&contentlan=1&culture=fi-FI>

- b) Nykyäänkin on monia maita, joissa demokratian taso on heikentynyt huomattavasti. Miettikää esimerkkejä näistä maista.

Esimerkiksi Freedom House listaa joka vuosi vapaat, osittain vapaat sekä ei-vapaat maat. Ei-vapaiden maiden joukkoon kuuluu uusimmassa raportissa 47 maata. Näistä yhdeksän valtiota sekä yksi alue saivat huonoimman mahdollisen tuloksen sekä poliittisilla oikeuksilla että kansalaisvapauksilla mitattuna. Ne olivat: Burma, Päiväntasaajan Guinea, Eritrea, Libya, Pohjois-Korea, Somalia, Sudan, Tiibet, Turkmenistan ja Uzbekistan.

- c) Diktaattorit muistetaan aina hirmuteoistaan, pohtikaa miten on mahdollista, että diktaattorit pysyvät vallassa niin pitkään ja miten osa kansasta pitää heitä suuressa suosiossa. Pohtikaa myös, miksi tavalliset ihmiset suostuvat elämään diktatuurin alaisuudessa.

Diktatuuri on diktaattorin rajattomaan vallankäyttöön perustuva hallitusmuoto tai diktatorinen eli itsevaltaisesti hallittu valtio. Diktatuurille on ominaista poliittisen opposition tukahduttaminen sekä sananvapauden ja muiden perinteisten demokraattisten vapauksien rajoittaminen. Näihin diktatuureihin liittyy olennaisesti henkilöpalvonnan luominen.

Monissa maailman diktaattoreissa on samoja piirteitä. Hirmuteoista huolimatta he usein suosivat jotain

tiettyä kansanosaa, jonka suosion avulla he pysyvät vallassa. Tästä syystä myös moni diktaattori säilyttää osin suosionsa jopa kukistumisensa jälkeen. Esimerkiksi Chilen entinen diktaattori Augusto Pinochet on osan mielestä edelleen hyvin suosittu.

Lisätietoa/lähde:

Wikipedia:
<http://fi.wikipedia.org/wiki/Diktatuuri>

3. SANANVAPAUUS

- a) Kaikissa maissa sananvapaus ei ole voimissaan, vaan niissä esiintyy muun muassa ennakkosensuuria, itsesensuuria ja mediassa esiintyy näin ollen myös paljon propagandaa tai muuten siloteltua informaatiota. Laatikaa lehtijuttuja, joissa kirjoitatte tapahtumista ensin vapaan journalistin silmin ja sitten valtion sensuurin alaisuudessa. Suunnitelkaa myös jutun kuvitus.
- b) Pohtikaa mitä on sananvapaus ja mikä on sen rooli demokraattisessa yhteiskunnassa.

Sananvapaus on kirjattu demokraattisten valtioiden perustuslakeihin ja se on yksi Yhdistyneiden Kansakuntien vuonna 1948 määrittelemistä ihmisoikeuksista.

Sananvapaus yhdessä kokoontumis- ja järjestäytymisvapauden kanssa takaavat opposition toiminnan. Lisäksi edellytyksenä on, ettei valtio salaile tietoa vaan esimerkiksi toimittajilla ja kansalaisilla tulee olla mahdollisuus päästä käsiksi tietoon. Sananvapaus kuuluu ensisijaisesti ihmisoikeuksiin ja on siksi hyvin tärkeä yksilön mahdollisuuksille toimia yhteiskunnassa. Ilman mahdollisuutta sanoa mielipidettään ääneen yksilö ei pysty esimerkiksi osallistumaan poliittiseen päätöksentekoon.

Sananvapaus ei ole absoluuttinen käsite, vaan sen toteutus vaihtelee maasta ja ajasta riippuen. Vahvan demokratiankin maissa sananvapaudesta siis keskustellaan jatkuvasti ja siitä miten se tulisi toteuttaa parhaiten. Esimerkiksi EU:ssa käydään jatkuvasti vilkasta keskustelua siitä, pitääkö Internetin sisältöjä tai niille pääsyä rajoittaa ja jos pitää niin minkä verran. Missä menee lapsien suojelemisen raja ja kuinka vahvana toimittajien lähdesuoja tulisi pitää.

Lisätietoa:

Ihmisoikeudet.net:
<http://www.ihmisoikeudet.net/mielipiteen-ja-sananvapaus>

YK:n ihmisoikeuksien julistus:
<http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=fin>

Oppimateriaalin on laatinut
Virpi Salojärvi, nuorempi tutkija,
VTM.

Oppimateriaalin on tuottanut
Koulukino.